

Fani Grande: del paper al “Trending Topic”

Estudi de l'articulisme de Fani Grande i l'èxit de “El
fèmur de Eva”

11/01/2017

Gèneres periodístics d'opinió

Ruth Ruiz Orenga

Contingut

1. Introducció	2
1.1. Biografia: una carrera professional amb moltes vessants	2
1.2. Tendència a les xarxes socials	3
2. Metodologia: l'autora com a font principal	6
3. Resultats	7
3.1. La denúncia política i social presents a la majoria dels seus articles	7
3.2. Extrapolacions i metàfores, defugint del gongorisme	10
3.3. Un vocabulari col·loquial però molt acurat.....	13
3.4. Articles emmarcats en estructures canviants	16
3.5. Un columnisme exempt de polèmiques	18
4. Discussió	20
5. Conclusió	23
6. Bibliografia	25

1. Introducció

1.1. Biografia: una carrera professional amb moltes vessants

Fani Grande s'autodefineix com a “escriptora i guionista” però, la seua vida professional va molt més enllà. Fani va nèixer l'any 1966 a Massamagrell, un poble de l'Horta Nord amb poc més de 15.500 habitants i situat a uns dotze quilòmetres de la ciutat de València.

Gran part de la seua vida professional ha estat desenvolupada a RTVV, on realitzava treballs com a guionista, presentadora i locutora de programes d'entreteniment. Una de les seues vessants laborals més reconegudes ha estat la de presentadora del programa “A la Babalà” des de 1990 fins 1992. L'última etapa com a treballadora de l'ens públic, des de 2002 fins 2013, Fani Grande ocupava un lloc de treball com administrativa. Finalment, l'any 2013 va ser una de les 1100 víctimes del primer ERO de RTVV, a pesar de tenir una oposició aprovada.

També ha realitzat altres treballs com a guionista en Antena 3, en la secció “La Granja” en “A la carta”, un magazín diari en directe sobre actualitat informativa.

No obstant això, els seus últims anys en l'àmbit professional destaquen per la importància a nivell tant de la Comunitat Valenciana com nacional, del seu *blog*, *El fémur de Eva*. Fani Grande va obrir aquest espai a la xarxa el gener de 2012. Aquest mateix any, també va estrenar el seu altre *blog* mensual, *La filla del llaurador*.

Però la seua tasca com a columnista es remunta fins l'any 1997 al diari *Levante EMV* amb *Luna menguante*, la seua columna setmanal d'opinió. Una vegada acabada la seua etapa al diari valencià, Fani va començar a escriure a l'edició de la Comunitat Valenciana de *El Mundo*. És en este moment quan naix *El fémur de Eva*, en format de columna d'opinió en paper, un espai que va mantenir fins 2004.

L'èxit de *El fémur de Eva* a la xarxa ha estat tan gran que fins i tot l'any 2014, eixos posts al *blog* es varen materialitzar al seu llibre homònim, publicat per l'editorial CientoCuarenta. Però no ha sigut l'únic llibre que ha comptat amb el segell de Fani Grande, doncs al 2016 ha vist la llum *Empar, fallera major infantil*, un divertit teatre infantil de la mà de Bromera Edicions, del qual ja es troba submergida en la preparació

d'una segona part. La empremta de Fani també està present amb col·laboracions en els llibres: *Mil·leni*; *Adeu, RTVV* i *RTVV: pasado, presente y futur* (2013).

Actualment, Fani es troba immersa en una nova aventura: impartir classes sobre temes relacionats amb la comunicació. La seua vida dedicada als mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals, li han servit per controlar els diferents llenguatges comunicatius. Les classes sobre xarxes socials, continguts al *blog* i aprendre a comunicar tant davant d'un públic nombrós com en privat, són alguns dels camps de docència que imparteix l'escriptora.

1.2. Tendència a les xarxes socials

Els lectors són una part fonamental per a qualsevol escriptor o periodista; les seues opinions, les seues sensacions i fins i tot, les seues crítiques, suposen una font d'inspiració i millora en la seua tasca de creació literària o periodística en cada cas. Fani Grande no podia ser menys. L'escriptora ha estat una gran potenciadora de la seua relació amb els lectors. Per a això, el seu principal mitjà de comunicació amb ells han estat les xarxes socials, de les quals podríem considerar a Fani quasi una experta.

Els seus articles al *blog El fémur de Eva* li han generat un enorme *feedback* amb els seus lectors –tant en comentaris a la pàgina web, com a través de les xarxes socials. El nombre de lectors que recomana els posts de Fani és tan gran que fins i tot, l'escriptora ha aconseguit col·locar-se diverses vegades en la graella nacional dels *Trending Topic*. Un èxit que va començar a conrear per primera vegada amb el seu article del *Principio de Arquímedes*. Aquell dia de juny de 2012, la xarxa no només va reconèixer la qualitat del article en el qual adaptava el principi d'Arquímedes amb tot el que ocorria amb Bankia, sinó que també el propi *blog* va convertir-se en el tema del moment a la xarxa. Des d'aquell moment fins a l'actualitat, diversos articles de Fani han protagonitzat aquesta llista temàtica.

La seua presència a les xarxes socials, sobretot a Twitter, ha estat molt potenciada per la creació de comunitat a partir de la popularització de *hashtags* d'impacte com: *#Metocalafiga*, *#BonDiaJuan*, *#GrápateElHígado*, *#GràpatElFetge*, *#CollejaOlímpica* o *#SilencioSeMata*. Enunciats cridaners que s'han estès com a distinció temàtica dels seus articles i que han estat emprats contínuament pels seguidors del *blog*, fins convertir-ne alguns en *Trending Topic* a la xarxa. Entre aquests enunciats trobem dos

dels noms dels capítols que agrupen els posts del *blog* de Fani al seu llibre homònim. Per exemple, *#GrápateElHígado* és el nom amb el qual recull els seus articles sobre les seues denúncies polítiques; altre cas és *#Metocalafiga el ERE de RTVV*, on concentra les seues millors entrades de denúncia cap a les pràctiques comeses a l'antic ens públic valencià.

Fani en un afany per homenatjar els seus lectors i atorgar-los la importància que es mereixen, els ha reservat un espai al llibre *El fèmur de Eva*. Tots i cadascun dels articles que formen part d'aquest compendi, estan introduïts per textos i comentaris que algun del seus seguidors li va deixar, bé a les xarxes socials o bé al propi *blog* de l'escriptora. Opinions, reflexions, pensaments directes que els lectors de Fani Grande li han volgut fer saber i als quals ella ha volgut donar-los veu i protagonisme al seu llibre.

Estes i altres moltes són les raons per les quals milers de persones esperen impacients cada divendres la lectura del seu *Fémur* setmanal. Tant és així que molts dels seus seguidors ja es declaren autèntics *femurians* i *femurianes*. Un lectors que han propiciat que Fani Grande siga una de les valencianes amb més ressò social a les xarxes socials gràcies en gran part, a la seua tasca com articulista i *bloguera* d'èxit.

L'elecció de Fani Grande com a objecte d'estudi d'un columnista es deu a diverses raons. Per exemple, la seua tasca com a articulista passa per tres fases molt marcades: en primer lloc, comença la seua aventura com a columnista a dos de les capçaleres de major renom tant a nivell de la Comunitat Valenciana com a nivell nacional, amb *Levante-EMV* i *El Mundo*; en segon lloc, la pròpia Grande adapta la seua obra al món digital front la necessitat de compartir la seua forma de veure i analitzar el món; per últim, front a l'èxit de la seua versió digital, *El fèmur de Eva* ix a la venda en format llibre, amb un recull dels seus millors posts i aquells que han estat més comentats a les xarxes socials –molts d'ells, per sort o per desgràcia, encara estan totalment vigents a hores d'ara.

Eixe desenvolupament dels seus articles pels diferents formats permet analitzar de forma detallada l'evolució estilística, temàtica i lèxica de Fani Grande. Una escriptora amb un estil molt potent i atestat d'extrapolacions que permeten al lector viatjar pels temes més crus de la realitat d'una forma entretinguda, al temps que didàctica. Fani Grande ha sabut conjugar perfectament “les tres energies arquetípiques com són la

força, la compassió i el sentit de l'humor", tal com ella mateixa declara. El seu estil cuidat juntament amb les seues temàtiques transgressores i crítiques amb molts episodis que ha de viure actualment la societat, són algunes de les claus del seu èxit. Un èxit que també ha vingut propiciat per la no dependència econòmica ni política. El seu *blog* és totalment gratuït i no compta amb ningun tipus de publicitat, per la qual cosa, els lectors podem gaudir d'articles nets, independents i sobretot, sense pèls a la llengua.

A continuació, analitzarem més exhaustivament aquest estil del qual ja hem donat algunes pinzellades. Tot centrant-nos, en diversos aspectes de la seua obra com poden ser: els principals temes tractats, el vocabulari o l'estructura general que segueix a la major part dels seus articles, gràcies al conjunt de fonts emprades per a la realització del següent treball. Al temps que comparem la seua evolució com a columnista, des del format paper, fins al *Trending Topic*.

2. Metodologia: l'autora com a font principal

Per a la realització del següent treball, la principal font d'informació i documentació ha estat la pròpia protagonista del mateix, Fani Grande. La seua aportació es fa patent en aquest treball a través de la seua veu, però també a través de la seua obra. Doncs, en primer lloc, el més fonamental ha estat la lectura del seu llibre, *El fèmur de Eva*, publicat per l'editorial CientoCuarenta; en ell es recullen els millors textos del *blog* homònim des del el seu començament al gener de 2012, fins la seua publicació al 2014. Per altra banda, ha estat també fonamental la lectura dels textos més actuals publicats per la *bloguera*, doncs a pesar de què molts dels textos del llibre es troben en perfecta actualitat, ha estat necessari comprovar si manté el mateix estil amb el texts i si continua escrivint sobre la mateixa tipologia temàtica.

A banda de la indispensable lectura dels articles del seu actual *blog*, ha estat necessària la lectura d'alguns dels primers textos de Fani Grande a la seua columna setmanal a *Levante-EMV*. Doncs, és molt interessant veure la possible evolució d'un columnista en un total de 20 anys, els temes, l'estil, el vocabulari, els recursos estilístics,... Unes columnes a les que hem pogut accedir gràcies a la seua cessió per part de l'autora. També hem fet ús dels textos publicats a l'edició regional de *El Mundo* a la Comunitat Valenciana formen una part fonamental al seu llibre *El fémur de Eva*, doncs estan recollits a l'últim capítol del mateix, *#ElFémurDelFémur*.

Per últim, el nostre coneixement ampli de la figura de Fani Grande i de la seua obra com a columnista de temes socials, polítics i d'actualitat, no hauria estat possible sense l'execució d'una entrevista amb la pròpia autora. Una interessant xarrada d'un poc més d'hora i mitja al *coworking* on realitza les seues classes sobre comunicació. Durant l'entrevista, va ser possible aclarir diversos aspectes sobre la seua obra, els seus inicis i tenir un major coneixement sobre la seua persona i com la seua personalitat i les seues opinions han quedat marcades en els centenars d'articles que ha escrit durant la seua trajectòria com a columnista, ja siga per a un gran mitjà de comunicació, com per al seu propi espai, totalment independent, a la xarxa. Tot açò ampliat amb diverses entrevistes a l'autora publicades per diferents mitjans de comunicació.

3. Resultats

3.1. La denúncia política i social presents a la majoria dels seus articles

“Justament, el replantejament dels temes de l'agenda informativa està en el centre de la discussió de la concepció que de lo públic hi ha al periodisme, i és avui una de les principals preocupacions dels periodistes cívics” (Ana María Miralles, 2002). Una cosa semblant deu pensar Fani Grande, doncs la major part dels seus articles es centren en temes relacionats amb l'actualitat i l'agenda informativa. Però sense dubte, d'una forma realment diferent.

A partir de qualsevol tema subjecte a l'actualitat i que recentment ha format part dels principals titulars de qualsevol mitjà de comunicació, Fani Grande crea el seu discurs subjectiu. Temes de corrupció, polèmiques econòmiques, una nova i controvertida reforma de llei, qualsevol declaració escandalosa, siga quin siga el tema, qualsevol pretext és bo perquè Fani Grande cree els seus articles.

A pesar de què la majoria d'ells estan basats en l'actualitat, hi ha molts altres que no. Sentiments, experiències personals o d'alguna persona en concret, històries que l'han deixada fascinada en el seu dia a dia, també són temes emprats per Fani Grande i que, tanmateix no estan subjectes a l'actualitat més immediata, però sí que tenen un interès públic.

Per analitzar quins són els temes principals que tracta l'escriptora al seu *blog* actual, ens hem centrat en aquells que hi formen part del seu llibre homònim. Eixe percentatge d'articles que formen part de cadascun dels capítols que uneixen els posts segons la seua relació temàtica, són les dades que hem emprat per argumentar quins són els principals temes en què es centra Fani Grande per portar a terme el seu columnisme. En aquesta relació, no hem tingut en compte l'últim capítol del llibre *#ElFémurDelFémur*, doncs com ja hem indicat anteriorment, és una selecció d'alguns dels articles que va escriure Grande a la seua columna a l'edició de *El Mundo* a la Comunitat Valenciana.

El nombre d'articles que conformen el llibre estan dividits per capítols de la següent manera:

- *#GrápateElHígado*, és el primer capítol del llibre i està conformat per un total de 30 articles. És l'apartat amb major nombre de posts de tot el llibre. La

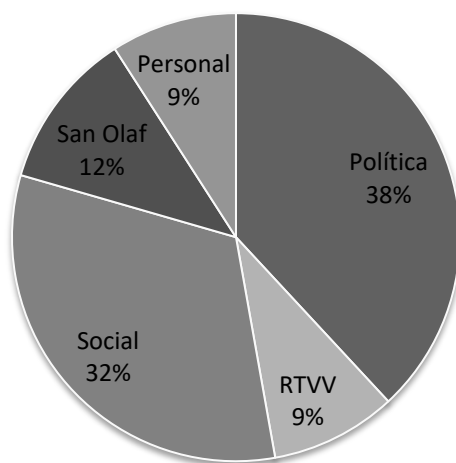

temàtica principal d'aquest capítol és la política, es centra en les denúncies que llança Fani a partir de certes pràctiques relacionades amb l'àmbit polític, tant nacional, local com internacional –aquesta última en menor mesura.

- *#MeTocaLaFiga. El ERE de RTVV*, és el segon capítol del llibre i està centrat en tot el procés que ha envoltat el tancament de l'ens públic audiovisual valencià. Testimonis, experiència personal, dades objectives i declaracions d'alguns dels protagonistes que van patir aquest tancament, són algunes dels recursos que emprà Fani Grande en la denúncia d'un tema que l'ha afectada en primer persona. Aquest capítol compta amb només 7 articles que et retracten perfectament aquest trist procés de tancament.
- *CorpusFemoris*. La pròpia Fani Grande descriu al llibre, que aquest capítol és com un "*intent per posar al blog al servei del crit desesperat de tants interrogants*", tots ells relacionats amb la temàtica social. Malalties, lluites personals, retallades, discriminacions, col·lectius socials menyspreats o l'Església són alguns dels temes que trobes en aquest apartat del llibre. 25 experiències i denúncies en forma d'articles d'opinió, on pren forma una de les seues demandes més reiterades al llarg de tot el seu columnisme, la lluita per la igualtat entre homes i dones i la denúncia de certes pràctiques que situen la dona com un ésser inferior sota l'home.
- *#SanOlaf* està basat en la popular sèrie, *Las chicas de Oro*. Tracta temes que pareixen estrets de qualsevol guió cinematogràfic, però que malauradament formen part de la nostra realitat més immediata, a través de la veu de Rose Nylund, una camperola del municipi de San Olaf, lloc en el que ocorren aquells fets aparentment ficticis, dividits en un total de 7 articles.
- *#ElogioDelElogio*, segurament el capítol més personal, la pròpia Fani Grande es veu reflectida en tots i cadascun dels 13 articles que foment part d'aquest compendi, on es pot entreveure l'ànima de la pròpia escriptora i amb els quals el lector es sent totalment identificat. Fani va admetre en la entrevista que els elogis és un dels temes que més *feedback* provoquen en el lector.

En el següent gràfic circular es pot observar el percentatge d'articles que formen part de cadascun dels blocs temàtics principals del *blog* de Fani Grande, prenent com a referència el seu llibre, *El fémur de Eva*.

Percentatge de temes

Aquesta agrupació temàtica fa referència a la matèria principal i de denúncia que Fani Grande pretén transmetre als lectors. Tanmateix, els seus articles van molt més enllà d'aquests assumptes primordials a cadascuna de les seues obres. A partir d'aquests temes principals que acabem de repassar, l'escriptora vertebrà els seus posts en altres matèries que aparentment no tenen res a veure amb el que està contant, però que Fani Grande aconsegueix relacionar d'una forma excepcional. Ens referim a les **extrapolacions**, un dels seus recursos estilístics estrella, que després desenvoluparem amb major densitat.

Idees estretes de pel·lícules, de llibres que ha llegit –es declara una autèntica fan de la lectura- fets que l'han impressionat al seu dia a dia, qualsevol argument és bo perquè l'escriptora relacione aquests conceptes amb la seua temàtica principal. Uns temes que sempre estan plens de la seua pròpia experiència personal. La veu de Fani Grande no defuig en cap moment durant la lectura.

Una de les matèries a les que més recorre en les seues intervencions és tot allò que envolta a **València**. Possiblement, el fet que com ja hem explicat la seua experiència personal siga cabdal als seus posts, fa que la seua terra, allà on s'ha criat i ha passat la major part de la seua vida, s'haja convertit per a ella en una font d'inspiració –tant per a lo bo com per a lo dolent. Igual parla de València per referir-se a la paella, el camp o les costums, que es refereix a ella per parlar de corrupció, d'obres faraòniques i de polítics que deixen molt a desitjar.

Si ara ens centrem i comparem les principals temàtiques que empra Fani actualment al *blog*, amb les que utilitzava al principi del seu columnisme a *Levante* o *El Mundo*, podem establir que no existeixen grans diferències. Mentre que en l'estil sí que es pot observar una evolució clara entre el seu columnisme de fa més de quinze anys i l'actual, els temes que principalment empra Fani Grande als seus articles són els mateixos: crítica política, defensa de les minories, lluita feminista, defensa d'una educació de qualitat, crítica a la guerra, ...

Evidentment, el seu columnisme als mitjans convencionals depenia de l'actualitat del moment, igual que els actuals que més o menys estan subjectes a la conjuntura de l'època actual. Tot i que com ella diu a l'entrevista que ens va concedir: “fa 20 anys, jo ja parlava de l'avortament, de l'homosexualitat i de molts altres temes que també aborde en l'actualitat”. En aquesta mateixa entrevista, sí que reconeix que totes eixes experiències que ha viscut durant aquests anys, units a la formació que ha rebut, l'han fet créixer i millorar el seu estil i fins i tot, la perspectiva dels seus articles. Doncs, segons asseverava a l'entrevista, en un dels seus temes estrela, la dona, “els articles estaven escrits més des del punt de vista del victimisme, que des del feminisme com ho estan ara”.

3.2. Extrapolacions i metàfores, defugint del gongorisme

El gongorsime o culteranisme empra “un llenguatge culte i particular, ple de llatinismes, pròdig en imatges i hipèrboles” (Libertad Digital, 2011). Aquesta definició trenca completament amb les bases estilístiques de les quals fa ús Fani Grande als seus articles. La pròpia escriptora a l'entrevista que ens va concedir, descriu el seu estil com “fàcil, directe, net i gens gongòric”. Les frases que es poden llegir als seus articles es caracteritzen per no ser rebuscades, per evitar l'excessiu ús d'adjectius i per l'elusió contínua de la utilització de frases subordinades que ocasionen una lectura més farragosa. El verb i l'adjectiu just. Segons la pròpia Fani, poden passar hores fins que troba la paraula concreta que vol escriure als seus textos. Aquesta concreció fa que Fani Grande es caracteritzi per tenir un estil molt treballat i acurat, que transmet al lector exactament allò que està llegint.

A pesar de la senzillesa que caracteritza la lectura del columnisme de l'escriptora a analitzar, sí que és veritat que la majoria dels seus articles estan carregats de nombroses metàfores i extrapolacions.

Anem a parlar ara d'aquestes últimes, les extrapolacions, un dels seus recursos estilístics estrela. Segons la R.A.E., extrapolar significa “aplicar a un àmbit determinat conclusions obtingudes en un altre”. En un altre totalment distint. És molt cridaner com passa de descriure la vida de la seua pròpia mare quan era jove i acaba parlant-te del primer any del govern de Rajoy¹; o com relaciona el que sembla que va a ser un article sobre les dificultats de la vida en parella, a parlar de la pèrdua del valor de la relació entre el ciutadà i el polític com a conseqüència de les actituds dels nostres dirigents². Temes sense aparentment ninguna relació i que després de la lectura acaben sent dependents uns dels altres. És potser aquestes extrapolacions les que atrapen el lector en aconseguir sorprendre'l.

Una de les millors companyes de Fani Grande en el seu dia a dia és una llibreta. Sempre va acompanyada d'alguna d'elles, tal i com ens va assegurar. Aquests blocs de notes són els que li permeten anotar en cada moment allò que li crida l'atenció durant el seu dia a dia. I que després, de forma inexplicable aconsegueix relacionar amb qualsevol tema de l'actualitat política i social. Potser Grande anote hui una cosa que ha observat, ha escoltat o ha llegit i que aquesta siga el punt d'unió de qualsevol dels seus articles de dos o tres anys enrere.

La **metàfora** és altre dels recursos estilístics més emprats per Fani Grande a la seua obra. Moltes vegades, per arribar a entendre correctament els articles has de llegir entre línies. Per exemple, al llibre es pot llegir un article que és una completa metàfora en sí mateix, doncs encara que tot el post està parlant dels elefants i la seua vida, al final en les *Notes Femurianas*³, aclareix al lector que darrere de la història d'aquests enormes animals, s'amaga una metàfora sobre la relació entre el govern i la ciutadania⁴.

Altres recurs fonamental en l'anàlisi de l'estil de la seua obra és la seua **presència pròpia de Fani Grande**. La primera persona en la majoria dels seus textos, crea un

---

¹ Picual, pàgina 130

² La banalidad de la política, pàgina 154

³ Notes Femurianas és el nom que Fani Grande dona a les Notes al Final. En elles realitza aclaracions i actualitza el contingut dels seus articles, doncs des de que es publicaren al seu *blog* fins que han aparegut al format llibre, potser presenten algunes diferències (Valencia Plaza, 2014)

⁴ Lilundu, pàgina 32

major intimisme entre l'escriptora i el lector i també, major agilitat. En tot moment, Fani Grande t'acompanya durant la lectura del seu columnisme. La seua veu, els seus pensament, les seues experiències, enriqueixen el seu discurs i fan que sembla més verídica. Estes són les raons per les quals el lector arriba a viure fins i tot en la seua pròpia persona allò que està llegint. Uns dels més cridaners és un article en el qual conta pas per pas que és el que va ocórrer quan un dia va decidir anar a apostatar⁵.

Però si hi ha una tipologia dels seus articles en les que més podem observar a la Fani Grande persona, aquests són els elogis. En el capítol *#ElogioDelElogio* trobem sentiments, emocions i sensacions més íntimes. Des de la importància dels amics en la teua vida, als beneficis de plorar o reflexions sobre la soledat, aquests i molts més són els temes més íntims presentats per l'escriptora, que segons assevera, són dels que millor resposta tenen entre els seus lectors.

Però no només al discurs destaca el fet que parle nombroses vegades en primera persona, sinó també destaca la forma que té la *bloguera* per dirigir-se al seu lector, amb confiança plena. Es refereix a ell en segona persona del singular, l'anima a imaginar-se fets, a viure experiències, sense cap tipus d'intermediari. La comunicació és completament de tu a tu. Per exemple, crida molt l'atenció un dels seus textos on es dirigeix al gènere masculí i l'anima a portar a terme una sèrie d'accions que l'arrimen a sentir en la seua pròpia carn, què és el que sent una dona durant la menopausa, com una mena de simulacre⁶. Altre dels fets en els quals observem eixa intimitat entre Fani Grande i el seu lector és la existència de nombroses preguntes retòriques al llarg de tot el text, amb les quals pretén que els seus lectors arriben a conclusions a partir de tot allò que acaben de llegir.

Eixe estil directe al qual ens estem referint, genera que el llenguatge de l'escriptora siga molt clar i net, com ja hem indicat. Com a conseqüència, el seu discurs defuig totalment d'eufemismes, equívocs i ambigüitats. Fani Grande no té problema en emprar paraules que quedarien fora del tradicional discurs periodístic i formal. No dubta en utilitzar per exemple paraules tabú, si aquestes transmeten concretament, allò que la *bloguera* vol comunicar.

---

⁵ *De papas y apóstatas*, pàgina 135

⁶ Xue Hai, pàgina 170.

L'ètica que segueix l'escriptora als seus textos és irrenunciable. Tot i això, sí que es poden llegir de escassament algunes, fal·làcies *ad hominem* sobre alguns dirigents polítics. Per exemple, va escriure un post a *El Mundo*, *No a la guerra*, en el qual feia una referència ofensiva sobre José María Aznar, aleshores president del Govern. Ella mateixa admet que un dels seus lectors es va queixar perquè havia traït el seu estil, a la qual cosa, Fani Grande reconèixer que havia estat un exabrupte. També trobem altres més suaus sobre per exemple, la forma de parlar de Mariano Rajoy. Però llevat d'aquestes puntuals opinions, el seu periodisme d'opinió és respectuós i segueix les seues normes ètiques, sense traspasar cap límit.

Però no tot és subjectivisme i sentimentalisme, en el columnisme de Fani Grande també juguen un paper fonamental les **dades contrastades** i objectives. De fet, és un dels seus arguments més emprats per exemplificar i demostrar allò del que està parlant. Aquestes dades aporten una major credibilitat allò que conta Grande als seus lectors, per demostrar que ella no només dóna la seua opinió, doncs dins del seu subjectivisme, també hi ha lloc per a l'objectivisme.

Si ens centrem ara en la seua època inicial com a columnista als mitjans convencionals, caldria destacar que Fani Grande opta per un estil més tancat, amb major *floritures* i menys continguts. Ella mateixa ens va admetre que considera que ha millorat molt en la seua escriptura de d'aleshores.

3.3. Un vocabulari col·loquial però molt acurat

Com ja hem indicat anteriorment, el vocabulari exacte i concret és una de les peces fonamentals en els articles de Fani Grande, doncs poden passar hores fins que troba la paraula precisa que vol transmetre. En l'apartat de l'estil ens hem referit a ell com fàcil, net i directe. Doncs, el mateix passa amb el seu vocabulari. Les paraules i expressions que empra l'escriptora són en la majoria de casos perfectament comprensibles per a tot tipus de lector.

El **col·loquialisme** és segurament el tret més característic del vocabulari del seu columnisme. Aquesta forma col·loquial de dirigir-se als seus lectors, ve fortament potenciada per eixa estreta relació que estableix amb ells. Un vocabulari que li permet per tant, crear una major agilitat i empatia amb el seu lector.

Eixe col·loquialisme al que ens estem referint el trobem amb diversos recursos que empra al llarg del seus escrits. Un dels més cridaners és la utilització de **neologismes**, però no neologismes preexistents, sinó més bé paraules que ella mateixa inventa. Algunes d'elles són: *Wertdievo*⁷, *Bolítico*⁸, *Webeando*⁹, etc. Totes elles clarament explicades i emmarcades dins del context de l'article, perquè al lector no se li escape cap significat. Aquesta influència i tendència a la creació de paraules potser li vinga donada del llibre, *El diccionario de Coll* (Coll, 1975), al qual dedica fins i tot un article en concret, *Caballones lejanos*. En aquest post, parla en primer lloc de la influència que sobre ella ha tingut aquest llibre, per acabar formant les seues pròpies paraules: *Anamatopeya*, *Barcenato*, *Cospeldalario*, *Montorear*,... - totes elles amb una marcada connotació crítica de la política.

Però aquest vocabulari més col·loquial no només queda patent amb la invenció de noves paraules relacionades amb el tema que està tractant, sinó també amb la utilització de mots que en principi, escaparien de qualsevol text periodístic formal. Ens referim a paraules com: *pastuki*, *jambas*, *mandongueando*, *Fulanita*, *Ola k ase*, *bonica*,... Aquest tipus de d'expressions estarien relacionades íntimament amb un dels trets més característics del conjunt de la seua obra, és a dir, amb la **ironia i l'humor**, presents en molts dels seus articles.

Les **interjeccions** són altre dels seus recursos més repetits a la seua obra - *¡Ey!*, *¡Ay!*, *Ah*, entre altres. Dins d'aquesta tàctica podem trobar un tipus de interjeccions representatives, les **onomatopeies** (Manuel Seco, 1972). *Clic-Clic*, *¡Zumb!*, *Uff* o *Ups* són algunes de les transcripcions de sons que trobem a la seua obra. Este tipus de recurs, t'ajuda a construir la imatge d'allò que estàs llegint i fer volar la teua imaginació.

Altres dels recursos que empra Fani Grande és el fet de sols posar la primera lletra d'una paraula, quan aquesta és considerada com malsonant o impròpia. Amb aquesta tàctica, l'escriptora evita passar del llenguatge col·loquial al vulgar, tot i que sap que els seus lectors, l'estan entenent a la perfecció, sense necessitat d'acabar la paraula. Amb la transcripció del llenguatge oral al llenguatge escrit, Fani Grande també es permet una sèrie de llicències. Entre elles, allargar les lletres que formen una paraula, per emfatitzar

---

⁷ *Wertdievo*: "Es diu del període històric en què, podent estar a l'altura de la realitat i seguir endavant en la construcció d'un alumnat més lliure i amb drets, s'opta per mirar cap èpoques afins a l'edat mitjana". *Wertdievo*, pàgina 37.

⁸ *Bolítico*: "Bolígraf dissenyat específicament per als polítics amb accés a fons públics que incorpora el gadget que avisa quan estan mondongueant massa". *Bolítico*, pàgina 41.

⁹ *Webeando*: acte de navegar per les pàgines web. *Planeta clitoris*, pàgina 88.

una determinada síl·laba o per mostrar una major diferència entre el llenguatge oral i l'escrit. Una cosa pareguda ocorre quan escriu la lletra d'alguna cançó. Al seu article, *La sala de los inútiles*, trobem un exemple d'aquest tipus: “*Soy un tori-i-toooo, un torito bra-a-vooo*”.

Com ja hem vist anteriorment, l'escriptora recorre en nombroses ocasions a l'ús dels *hashtags*, molts d'ells fins i tot popularitzats per ella. Doncs, aquesta unió de paraules precedides per la popular *almohadilla*, no únicament les trobem per donar títol als seus capítols o per aconseguir fer *Trending Topic* a Twitter amb algun dels seus articles. Moltes vegades aquests *hashtags* estan integrats als seus articles, com una paraula més. Moltes vegades, fa ús de *hashtags* que formen part d'alguna campanya de lluita social, per incitar al lector a fer ús d'ells a les xarxes socials, com és el cas de *#BringBackOurGirls*¹⁰. Però aquests elements propis del llenguatge de les xarxes socials no són els únics que trobem al seus posts. En determinades ocasions, Fani Grande fa ús de les conegudes emoticones per acabar els seus posts. Aquest és un altre signe del col·loquialisme i de l'estreta relació que crea amb els seus lectors. Per exemple, l'article *#Cave2Cave* empra aquests dos elements, doncs utilitza el *hashtag* al títol i al post, però també el finalitza amb una emoticona “;-)”.

Per últim, seria important destacar l'ús d'estrangerismes i llatinismes crus als seus escrits. La majoria dels estrangerismes que empra als seus escrits provenen del anglès i del francès, tot i que és molt comú llegir algunes expressions llatines als seus articles. Entre estes paraules tampoc podria faltar l'ús d'algunes en valencià amb determinades expressions populars de la zona.

Si ara analitzem aquells recursos lingüístics que emprava a *Levante-EMV* i *El Mundo*, veiem un evidenciat augment d'aquests en aquesta última etapa com a columnista. Abans emprava un llenguatge molt més encotillat i més formal. Encara que de vegades sí que es poden llegir paraules més col·loquials, esta no era una pràctica molt estesa als seus textos. El mateix ocorre amb la seua relació amb els lectors: tot i que també utilitzava la primera persona i la seua pròpia experiència, no s'entreveuen determinades llicències i referències a ells com en l'actualitat.

---

¹⁰ *Sus hijas son tus hijas*, pàgina 85

3.4. Articles emmarcats en estructures canviants

La majoria dels articles de Fani Grande que formen part del seu llibre *El fémur de Eva*, estan emmarcats d'una mateixa forma: en primer lloc, el lector es troba amb reflexions que altres lectors de l'article van enviar a la *bloguera*, bé a través de les xarxes socials o bé, a través de comentaris al seu *blog*; en segon lloc, el lector es troba amb una cita – d'una pel·lícula, d'un llibre, d'algun investigadors, etc- relacionada amb el contingut que a continuació es trobarà quan comence a llegir l'article; en tercer lloc, l'article en sí mateix; per últim, les famoses, N.F., és a dir, les seues notes al final personalitzades i convertides en *Notes Femurianes*.

Aquesta és l'estructura principal de la major part dels articles de Fani Grande al llibre. Unes vegades falta la cita, altres vegades la *nota femuriana*, però generalment aquest és l'esquema principal que segueixen la majoria dels posts publicats per *CientoCuarenta*.

En el cas del *blog*, la cosa canvia. Primer que res trobem l'article, això sí, precedit per una imatge –element que no trobem al llibre; en segon lloc, Fani Grande posa a la nostra disposició una sèrie d'enllaços complementaris perquè el lector pugui aprofundir en alguna de les matèries exposades a l'article. Per últim, i fora de la seua tasca com a opinadora, però no menys importants, trobem els comentaris dels seus lectors –alguns d'ells emprats com a encapçalament del llibre homònim.

Si ens fixem ara en el nombre de paràgrafs en els que divideix generalment els seus articles, trobem que la majoria presenten entre **dos i tres paràgrafs**, amb una gran densitat de contingut cadascun d'ells. Però açò varia segons el tipus de llenguatge que empre o la forma que done als seus posts. Per exemple, hi ha posts que segueixen l'estructura tradicional dels dos o tres paràgrafs on es desenvolupava tota la informació. Tanmateix, hi ha d'altres articles en els quals introdueix converses, aleshores es trenca profundament aquesta estructura tradicional. Altres, es divideixen en parts, unes parts que van normalment precedides per un xicotet títol. Aquest és el cas de l'article, *Sin formación no hay paraíso*, dividit en tres blocs clarament diferenciats: per una banda, els *estudiants*; per altra, els *professionals*; per acabar parlant de l'esperança.

Aquesta organització de la informació també depèn molt de la tipologia textual que utilitze, és a dir, si és un text més narratiu, conversacional, descriptiu, assagístic, teatral o fins i tot en forma de guió cinematogràfic –doncs com ja hem establert, a banda

d'escriptora, Fani Grande és també guionista. Fins i tot, ha arribat a utilitzar un llenguatge totalment fictici i inventat, amb la idea d'aconseguir diferenciar-se de la resta, amb la intenció d'oferir un producte diferent i de qualitat. *Ella Equis o cómo aprender a quererse a sí misma* es va publicar el passat 25 de novembre, Dia Internacional contra la Violència de Gènere. Aquest és un article on recrea una entrevista fictícia a una dona maltractada. La resposta i el *feedback* de l'audiència a aquest innovador, al temps que arriscat article, ha estat molt bona i s'ha convertit en un dels més llegits dels últims mesos.

Pel que fa a l'inici i començament dels *posts*, en el cas de Fani són una de les parts més importants. La seua intenció és aconseguir atrapar el lector amb les 4 primeres línies. Aconseguir que amb la lectura d'eixes primeres frases, el lector senta la necessitat de continuar llegint fins el final. Aleshores hores Fani haurà aconseguit el seu objectiu i el seu desig: ser llegida.

Però tan important és el principi com el final. Els acabaments han d'aconseguir deixar-te un bon sabor de boca. Pel que fa al final dels articles de Fani Grande, aquests es caracteritzen per ser contundents, amb una certa lliçó que et permeta reflexionar sobre allò que acabes de llegir. Alguns d'ells van acompanyats d'una moralitat. Altres de dades, de dades que es graven a la memòria de forma contundent. Aquest és el cas de l'article, *Tendría que pararse el mundo...* En ell, Fani Grande finalitza amb les dades de dones assassinades per violència de gènere en els últims 7 anys, en l'actual (en aquest cas el 2014, data en la qual va escriure l'article), la dada va augmentat a poc a poc, sense saber ben bé fins quina desorbitada xifra podrà assolir.

Per últim, seria important referir-se als títols que l'escriptora otorga als seus escrits. És una de les parts que a Grande li suposen una gran càrrega de treball. Arriba fins i tot a catalogar-ho durant l'entrevista de "locura". Normalment, ella deixa el títol per al final. Una vegada ha acabat d'escriure el seu *post*, arriba la àrdua i costosa tasca de posar-li un títol. Moltes vegades, aquest arriba de sobte, però moltes altres s'ha de treballar i repensar amb molta consciència fins que amb ell transmet allò que realment vol transmetre. El títol comunica un missatge i amb el títol, el lector també pot quedar enganxat a la lectura de l'article sencer. Un exemple molt representatiu i cridaner és el post al qual Fani Grande va posar el títol de *Planeta Clítoris*. La condensació en poques

paraules del títol li permet crear en el lector un impacte visual que el convida a continuar llegint fins el final.

A més, per altra banda, Fani Grande pretén **generar musicalitat** en la lectura dels seus articles. Ella mateixa assevera que després d'escriure'ls, els llig en veu alta per comprovar el ritme i la musicalitat que provoca la seua lectura. De fet, en un futur pretén que els seus articles que en principi tenen un format escrit, pretén que aquests siguin també accessible a persones invidents, a través de la gravació i l'enregistrament dels articles en format àudio.

3.5. Un columnisme exempt de polèmiques

El columnisme de Fani Grande podríem dir que es caracteritza per fer opinió sense pèls a la llengua. En cap moment, l'escriptora amaga el seu posicionament respecte a temes relacionats en política, en l'Església, en temes socials. Les seues mans no vacil·len a l'hora de posicionar-se a favor d'una causa o d'un altra, d'un pensament o d'un altre. Tanmateix, la seua vida professional com a columnista no coneix de la polèmica. És clar, que té lectors que mostren la seua contrarietat en determinats aspectes, que alguns comentaris seran dolents sobre la seua faena. Però, en cap moment la seua tasca opinativa ha sigut protagonista de cap polèmica més enllà d'un comentari negatiu.

Tot i això, sí que ens agradaria destacar un aspecte cridaner i relacionat amb un article que la pròpia Fani Grande va publicar a *El País* sobre RTVV anomenat, No sobran trabajadoras en RTVV, recollit al llibre, *Adéu, RTVV: Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana* (2013).

Segons conta la pròpia Fani Grande, va ser la primera en escriure sobre la nefasta direcció de RTVV. Ella destaca que va ser la primera persona en escriure sobre aquest tema, en parlar de determinades pràctiques de les quals ningú s'atrevia a parlar. El més cridaner és el fet que a Canal 9 treballaven molts periodistes, però cap d'ells es va atrevir a portar aquest tema als mitjans de comunicació. En canvi, Fani Grande en un treball d'administrativa, si que ho va fer. Va denunciar aquestes pràctiques sense por.

Les respostes no tardaren en aparèixer. Tot el món volia donar-li l'enhorabona per aquell article, per com l'havia escrit i per tot allò que contava en ell. Però sobretot la gent li va mostrar el seu agraïment per la valentia que havia tingut en publicar aquell article, on només havia donat la seua opinió. La gent va agrair la seua valentia només

per explicar allò que havia ocorregut. El seu nom va arribar a sonar a les concentracions que es feien sobre el tancament de RTVV per donar-li les gràcies per aquell crític article. Un article que per als treballadors de l'ens públic va suposar un abans i un després, va suposar trencar amb la barrera de la por i l'autocensura sobre determinats temes que malauradament estaven ocorrent al nostre mitjà de comunicació públic.

4. Discussió

A pesar de què Fani Grande no compta amb el títol de Periodisme, l'escriptora i *bloguera* no queda exempta de ser considerada una de les veus crítiques de la xarxa, no només al nostre territori, sinó també a nivell Nacional. És per això que compta amb el recolzament i el seguiment de nombrosos companys de professió, que també es declaren *femurians*.

Entre una de les seues principals seguidores trobem la periodista Rosa María Artal, actual articulista a *eldiario.es*. La periodista i escriptora saragossana és l'encarregada de signar el pròleg del llibre de *El fémur de Eva*. En ell dedica emotives paraules a Fani Grande, com a amiga, però sobretot com a *femuriana*:

“Fani Grande escriu amb una brillantor impactant. Les seues metàfores són molt més que una figura literària, s'aferren a una realitat recreada que gairebé podem tocar. És una literatura que es veu”.

En aquest punt, Artal rescata la idea que hem abordat amb anterioritat sobre la importància de les seues metàfores y la creació a través de la paraula d'imatges mentals que el lector va construint al mateix temps que va avançant amb la lectura de l'article.

“Posseïdora d'una cultura notablement àmplia, sap enfilar denúncies socials amb tot l'univers de tot el que s'ha escrit, compost, pintat, dirigit o actuat, amb l'elaboració de les idees. Una esponja que absorbeix. I, a més, és enormement divertida quan toca”.

Si abans hem parlat de les metàfores, ara és el torn de les seues usuals extrapolacions. Fani Grande aconsegueix enllaçar amb mestria qualsevol tema de l'actualitat política o social, amb algun fet que ella haja contemplat en la seua vida quotidiana, ja siga llegint un llibre, veient una pel·lícula o escoltant una conversa. Tot és possible en el món de *El fémur de Eva* –fins i tot aprendre del desamor mentre talles un porro a la cuina¹¹.

---

¹¹ *Elogio del puerro (y del desamor)*, pàgina 233

“Sorprèn l'actualitat dels temes abordats en tots els casos. No han perdut vigència perquè molts encara hi estan enquistats”.

Molts dels articles de l'escriptora estan basats en denúncies a pràctiques polítiques i socials. Si analitzem bé aquesta afirmació, és necessari entristir-se en pensar que moltes d'aquestes denúncies segueixen vigents a dia de hui, sobretot tenint en compte que fa quatre anys que es van escriure, però malauradament com bé diu Artal, “segueixen ahí enquistades”.

Passem ara del pròleg a l'epíleg, en aquest cas la seua autora és Angélica Pérez Paredes, professora de música, columnista, *bloguera* i *femuriana*. Reprenem i analitzem algunes de les frases que dedica a Fani Grande.

“Cadascun d'aquests posts està treballat a consciència, cadascun dels enllaços comprovat sense gener de dubtes, cada entrada toca el cor. Perquè, lligem, i diguen-me si no els han pessigat aquestes històries, si alguna d'elles els ha deixat indiferents”

La forma que té d'escriure Fani Grande et fa reflexionar i replantejar-te el món d'una manera brutal. Potser siguen els seus llenguatges, la seua forma íntima de dirigir-se a tu, les històries, o qui sap. La qüestió és que hi ha articles que et marquen i et fan arribar a conclusions a les quals sols has pogut assolir després de la lectura de *El fèmur de Eva*.

“Aquest és potser el gran mèrit d'aquest *blog*: el sentiment de pertinença. Tots vam tenir el nostre post. El Fèmur era de tot, i tots, del Fèmur”

Angélica en aquest punt fa referència a la creació de la comunitat ampla de seguidors que cada divendres esperen ansiosos l'arribada d'un nou article signat per Fani Grande, per després comentar, donar la seua opinió o tan sols, reflexionar. Aquesta és la comunitat dels femurians i femurianes.

Si haguérem de relacionar el treball com a columnista de Fani Grande amb altres grans veus del periodisme d'opinió al nostre país, possiblement, potser trobem encertades comparacions amb columnistes de la talla de Rosa Montero, Maruja Torres o el mateix Juan José Millás, del qui es declara una gran seguidora dels seus contes.

La pròpia Maruja Torres es declara una autèntica fan de El fèmur de Eva, en nombroses ocasions – al igual que ha fet Rosa María Artal- ha fet *retweet* alguns dels articles de *El Fémur*, la qual cosa li ha atorgat un gran tràfic de visites. Amb la pròpia Maruja Torres, al seu columnisme a *El País*, comparteix moltes de les temàtiques que hi tracten, al igual que amb Rosa Montero, també a *El País*. Periodistes que porten el feminisme per bandera i que solen mostrar-se a favor de causes socials i de col·lectius vulnerables. Les seues veus serveixen d'amplificador del crit de les dones, homosexuals, pobres o desnonats.

Però no només comparteix relació temàtica amb Torres, sinó també aspectes relacionats amb l'estil. Uns estils que es dirigeixen a lector amb total confiança, que parlen des de la seua pròpia visió i experiències. Unes experiències que són la base enriquidora de la majoria dels seus textos, que serveixen per exemplificar demandes generals, a partir de casos particulars. Tot i això, la forma de parlar amb el lector de Fani Grande és molt més directa que la de Maruja Torres, que es dirigeix a ells parlant-los de vostè i que empra un llenguatge més formal que el que podem trobar a les pàgines de *El fémur de Eva*. Amb Maruja Torres també comparteix un dels seus trets més característics, les conclusions contundents. Les de Torres molt més curtes, doncs els dóna la importància d'arribar a atorgar-los un paràgraf a banda, mentre que la pròpia Fani Grande les introdueix dins del mateix paràgraf en el qual està parlant.

Pel que fa a l'estil, sí que es diferencia prou més de l'articulisme de Rosa Montero, molt més encotillada i formal als seus escrits. Doncs, construeix articles des de la seua pròpia visió però amb una major llunyania respecte als seus lectors.

Professionals que sense dubte han influït en Fani Grande i han fet que gràcies a les seues lectures, el seu columnisme millore i siga cada vegada més ric en matisos, en estil i en històries per contar, que de segur a les llibretes de Fani Grande en queden moltes amagades, que ens sorprendran quan menys ho esperem.

5. Conclusió

Amb aquest exhaustiu anàlisi, hem anat construint a poc a poc el perfil del columnisme de Fani Grande. Un articulisme que va nèixer l'any 1997 a Levante-EMV i que es remonta fins al dia de hui, a través del seu *blog*, *El fémur de Eva*.

Fani Grande ha viscut una important evolució, digna de ressenyar, des del seu començament fins al dia de hui. Els seus articles han estat publicats en format de premsa escrita, a la xarxa i en un compendi dels seus millors articles a través del llibre homònim al *blog*. I esperem que en poc de temps, aquests articles també estiguen disponibles per al lector a través de l'àudio. Un espai a Internet que l'ha portada a protagonitzar *Trending Topics* i a veure com els seus articles aconseguien *retweets* de la pròpia Maruja Torres, una periodista amb la qual comparteix moltes similituds estilístiques i temàtiques.

Maruja Torres és una seguidora més d'un *blog* que cada dia compta amb un major nombre de femurians i femurianes, disposats a obrir cada divendres el nou article de Fani Grande, per veure amb què els sorprèn en aquesta ocasió. Són milers les persones que formen part d'aquesta gran comunitat. Una comunitat que comparteix idees, reflexions i locucions, que la pròpia Fani Grande ha fet reconegudes com *#MeTocaLaFiga* o *#GrápateElHígado*.

Èxits que ha aconseguit gràcies al seu estil inconfusible i totalment propi que han fet del seu columnisme, un columnisme únic. Fani Grande ha sabut diferenciar-se de la resta d'opinadors no només amb el seu estil desenfadat, sinó també a través del tractament dels seus temes. Uns temes que ha contat en nombroses ocasions, però que en cada moment els ha donat una perspectiva diferent, els ha dotat de punts de vista únics, per diferenciar-se de la resta de columnistes que escriuen també sobre el mateix. Són nombrosos els articles que es poden llegir sobre la homosexualitat, la dona o la corrupció, però sense dubte, els de Fani Grande són totalment distints.

El fet de què en els últims anys no haja depès de cap mitjà convencional, l'ha ajudat per tractar els assumptes que ella vol, de la forma que ella vol i des de la perspectiva que ella vol. Aquesta independència, econòmica i política, li ha permès certes llicències que segurament en mitjans convencionals no les haguera pogut portar a terme. Ens referim

per exemple a l'ús amb un acusat col·loquialisme del llenguatge o a la utilització de fins i tot, temes i mots tabú.

Fins i tot, ha estat pionera en parlar de temes com la nefasta direcció de RTVV, assumptes que fins el moment en què ella els va publicar, no havien estat defensats per cap altre professional de la informació en cap mitjà de comunicació. Tot i que, tal i com ella sosté, no és té el títol de periodista.

Però segurament, aquest èxit no haguera sigut possible sense la seua marcada ètica personal i professional de la que contínuament fa ús i que li ha permés continuar en una tasca tan controvertida com és el columnisme, amb la cara ben alta per haver fet les coses com tocava.

La seua tasca com a columnista fa enguany 20 anys, des de que va començar a *Levante-EMV*. En els pròxims anys, Fani Grande segurament continue millorant i conreant el seu estil únic, per continuar oferint-nos històries diferents, noves i interessants que la tornen a situar en la graella del *Trending Topic*.

6. Bibliografia

Aimeur, C. *Fani Grande lleva al papel sus reflexiones 'trending topic' sobre la vida cotidiana* [en línea]. Valencia Plaza. 11 de noviembre de 2014. <http://epoca1.valenciaplaza.com/ver/143073/fani-grande-trending-topic.html> [consulta: diciembre 2016]

Coll, José Luís, 1975. *El diccionario de Coll*. Barcelona: Editorial Planeta.

Flors, Borja; Climent, Vicent, 2013. *Adéu, RTVV: Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana*. Valencia: Universitat de València.

García Luaces, Pedro. *1561: Nace el padre del culteranismo, Luis de Góngora* [en línea]. Libertad Digital. 11 de julio de 2011. <http://blogs.libertaddigital.com/almanaque-de-la-historia-de-espana/1561-nace-el-padre-del-culteranismo-luis-de-gongora-9969/> [consulta: diciembre 2016]

Grande, Fani. *Columna Luna Menguante*. Levante-EMV, 1997. (Artículos en papel cedidos por la propia Fani Grande).

Grande, Fani. *La filla del llaurador*. [En línea] <http://lafilladelllaurador.blogspot.com.es/> [consulta: diciembre 2016]

Grande, Fani, 2014. *El fèmur de Eva*. Valencia: CientoCuarenta.

Grande, Fani. *El fèmur de Eva*. [en línea]. <http://elfemurdeeva.es/> [consulta: diciembre 2016]

Miralles, Ana María, 2002. *Periodismo, opinión pública y agenda ciudadana*. Editorial Norma

Montero, Rosa. *Artículos escritos por Rosa Montero*. [en línea]. *El País Digital*. http://elpais.com/autor/rosa_montero/a [consulta: diciembre 2016]

Seco, Manuel, 1972. *Gramática esencial del español*. Barcelona: S.L.U. ESPASA LIBROS.

Torres, Maruja. *Artículos escritos por Maruja Torres*. [en línea]. *El País Digital*. http://elpais.com/autor/maruja_torres/a [consulta: diciembre 2016]